

Distantsõpe 2020 – pilguheit õpilaste ja õpetajate kogemustele

KAIRIT TAMMETS
Tallinna Ülikooli
digitehnoloogiate instituudi
juhataja, haridustehnoloogia
vanemteadur

PIRET SOODLA
Tallinna Ülikooli
haridusteaduste instituudi
kaasava hariduse ja
eripedagoogika professor

EVE EISENSCHMIDT
Tallinna Ülikooli
haridusteaduste instituudi
haridusjuhtimise professor

TIMO TOBIAS LEY
Tallinna Ülikooli
haridusteaduste instituudi
õpianalüütika ja
haridusinnovatsiooni professor

Distantsõppe meetodika on kujunenisjärgus, selgunud on kitsaskohad ja tekkinud arusaam, kuidas edasi liikuda.

2020. aasta kevadel süvenes COVID-19st tingitud pandeemia üle maailma ja enamik riikidest rakendas ettevaatusabinõusid viiruse ohjeldamiseks ning sulges üleöö koolid. Õppetöö asendati veebiõppe ning iseseisva õppimisega, kus lisaks õpetajatele tuli panustada ka lastevanematel. Haridustöötajate jaoks oli pandeemiast tingitud olukord väljakutse, mille jaoks ei olnud võtta käsiraamatuid ega häid kogemusi, õiged lahendused tuli leida kiirelt ja iseseisvalt (Reimers *et al.* 2020).

Võiks arvata, et tänu Tiigrihüppele ja paljudele järgnevale koolide digipöoret toetavatele programmidele olid Eesti

õpetajad eriolukorrast tingitud distantsõppele üleminekuks hästi valmistunud. Koolid olid varem saanud piisavalt tuge ja ettevalmistust nii koolituste kui ka infrastruktuuri arenduste näol. Aru-Chabilan (2020) on arutlenud, et Eesti on digipädevuste arendamise näide, kus erinevate sidusrühmade koostöö ja strateegiliste jõupingutuste kaudu ning alt ülespoole suunatud poliitika rakendamisel on jõutud tehnoloogia integreerimiseni õppeprotsessidesse. Gouédard jt (2020) on toonud OECD riikide võrdlusuuringus välja, et Eesti õpetajatel võis olla ülemineku distantsõppele lihtsam, kuna õpetajatele on õppematerjale tehtud veebis kättesaadavaks, mis võimaldab neil keskenduda õpetamisele, mitte õppevara loomisele. Samas on selge, et üksnes tehnoloogia ja õppematerjalid ei määra, milliseks

kujuneb distantsõppe kogemus selles osalejatele.

Õppetöö ümberkorraldamine veebipõhiseks võib õppeprotsessi tõhustada, aga samas võivad õppijad saada kogemuse, mis ei aita õppimisele kaasa. Veebi kaudu toimunud õppetöö võib küll viia õppijate kehvemate õpitulemusteni, aga seda mitte niivõrd veebipõhise õpetamise, vaid selle metoodiliselt puuduliku rakendamise tõttu (Midcalf, Boatwright 2020). Metoodiliselt läbimõeldud õppeprotsessi mõjutavad aga õpetajate varasemad kogemused, ettevalmistus ja digipädevuste tase, tehnoloogia rakendamisega seotud uskumused ja hoiakud ning mitmed organisatsiooni tasandiga seotud tegurid. Trust ja Whalen (2020) leidsid

Pandeemiast tingitud distantsõpe on loonud ühiskonnale võimaluse hariduse ümbermõtestamiseks.

oma uuringus, et Ameerika Ühendriikide õpetajatel puudus distantsõppele üleminekul nii ettevalmistus kui ka tehnoloogiatoetus kvaliteetse õppeprotsessi planeerimiseks ning üle poolte õpetajatest tundsid end ülekoormatuna kõigi olemasolevate veebipõhiste õppevahendite keskel, mille seast tuli leida õppimist toetavad ja suhtluseks sobivad. See viitab selgelt, et lisaks ettevalmistusele vajavad õpetajad tuge, et oma ainet veebi abil mitmekülgset õpetada.

Gouédard jt (2020) on toonud välja, et tegurid, mis mängivad rolli mõtestatud ja eesmärgipäraselt planeeritud distantsõppe rakendamisel, võib jagada peamiselt sellisteks suuremateks teemadeks nagu kooli koostöökultuur, õpetajate digipädevused ja ligipääs tehnoloogiale ning õpilaste endi valmisolek võtta vastutust oma õppimise eest. On leitud, et nendes koolides, kus

enne pandeemiast tingitud distantsõpet oli investeeritud digitehnoloogilistesse lahendustesse, õpetajate ettevalmistamisse ning õpetajad olid juba tehnoloogiaga oma õppeprotsessi toetanud, oli üleminek distantsõppele lihtsam (Kaden 2020). Selge on aga see, et isegi juhul, kui õpetajatel on valmisolek tõhusalt distantsõpet läbi viia ning koolid on teinud piisavalt, et õpetajaid toetada, oli üleöö üleminek täielikult distantsõppele kõikide osaliste jaoks ootamatu. Ettenägematut muutust õppetöös pandeemia ajal võib iseloomustada kui keerulist nähtust, mille puhul tuleb arvestada paljude asjaoludega ning isegi kogenud õpetajad on leidnud, et nad pidid õppima, mida ja kuidas õpetada (Bergdahl, Nouri 2020).

On kindel, et pandeemiast tingitud distantsõpe on lisaks väljakutsetele loonud ühiskonnale võimalusi õppimiseks ning hariduse ümbermõtestamiseks. Õpetajad, õpetajakoolituse edendajad, koolikultuuri uurijad ja mitmed teised on saanud ainulaadse võimaluse oma kogemustest õppida ning panustada sellise haridussüsteemi loomisse, mis toetaks õppijakesksemat käsitust, toetuks koostööle, õppetöö personaliseerimisele ja mitmekülgsetele õpetamismeetoditele. Käesoleva uuringu eesmärk on anda ülevaade Eesti üldhariduskoolide distantsõppekogemusest, tuues eelkõige välja distantsõppe rakendamise õppetunnid haridussüsteemile ning näidata, kuidas õpilased ja õpetajad seda tunnetasid. Uurimisküsimused eesmärgi saavutamiseks olid järgmised: a) Kuidas hindasid õpilased ja õpetajad distantsõppe perioodil pedagoogiliste praktikate muutust? b) Kuidas tajusid distantsõppe tõhusust õpilased ja õpetajad? c) Millised olid peamised õpilaste ja õpetajate distantsõppe kogemust mõjutavad väljakutsed ja võimalused?

METOODIKA

Valim

Ülalmainitud eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kaardistusuuring Eesti üldhariduskoolides. Esialgses valimis oli 129 üldhariduskooli ning vastused laekusid

109 koolist. Valimi moodustamisel taotleti, et see esindaks eri õppekeele, suuruse ja geograafilise asukohaga koole. Uuringus osalenud koolidest 38 olid Harjumaalt (sh 22 Tallinnast), 14 Tartu maakonnast (sh 9 Tartu linnast), 8 Ida-Virumaalt, 8 Pärnu maakonnast, 6 Rapla maakonnast, 6 Saare maakonnast, 6 Viljandi maakonnast, 5 Võru maakonnast, 4 Lääne maakonnast, 3 Järva maakonnast, 3 Jõgeva maakonnast, 2 Hiiu maakonnast, 2 Lääne-Viru maakonnast, 2 Põlva maakonnast ning 2 Valga maakonnast. Koolid jagunesid järgmiselt: 6 algkooli, 59 põhikooli, 42 keskkooli/gümnaasiumit ning 3 täiskasvanute gümnaasiumit, nende seas 5 eraomandisse kuuluvat kooli.

Uuringu sihtrühmadeks olid 5., 8. ja 11. klassi õpilased ning õpetajad, kes õpetasid 2., 5., 8. ja 11. klassi õpilasi. Uuringus osales 1270 üldhariduskoolide õpetajat. Üle poole (53%) õpetajatest olid vanemad kui 50aastased ning alla 30aastaseid õpetajaid osales uuringus 8 protsenti. Uuringus osalenud õpetajatest 90 protsenti olid naised. Viies üheksendik uuringus osalenud õpetajatest (20%) olid matemaatikaõpetajad, viies üheksendik keele ja kirjanduse õpetajad (19%) ning ligikaudu sama palju ka võõrkeele õpetajaid (18%). Pisut vähem (14%) oli uuringus loodusainete õpetajaid ning ülejäänud uuringus osalenud õpetajad olid muusika, kehalise kasvatus, kunstõpetuse, tööõpetuse või muu aine õpetajad.

Uuringus osales 1544 õpilast, kellest 62 protsenti olid tüdrukud, 35 protsenti poisid ja 3 protsenti vastanutest ei märkinud oma sugu. 83 protsendil õpilastel oli koduseks keeleks eesti keel, 12 protsendil õpilastel vene keel, neljal protsendil eesti ja vene keel ning alla ühe protsendi õpilastel oli kodune keel mingi muu keel. 41 protsenti vastanutest olid kaheksanda klassi, 37 protsenti, viienda klassi ja 22 protsenti üheteistkümnenda klassi õpilased.

Küsimustikule vastates pidasid õpilased silmas ühte konkreetset õppeainet, millele mõeldes nad vastasid teatud küsimustele seoses distantsõppe korraldusega: 26 protsenti õpilastest vastas matemaatika, 24

protsenti eesti keele ja kirjanduse, 27 protsenti loodusainete ning 23 protsenti ajaloo või ühiskonnaõpetuse kohta. Õppeaine, millele mõeldes paluti õpilasel küsimustikule vastata, määras neile juhuslikkuse alusel küsitluskeskkond automaatselt.

Andmete kogumine ja analüüs

Uuringus kasutati veebiküsitluse meetodit. Kutset küsitluses osaleda koos ankeediga levitati valimi koolide õpilaste, vanemate, juhtkonna ja õpetajate seas 27. maist kuni 27. juunini 2020. Sihtrühmadele saadetud küsimustikud olid erinevad. Küsimustike lingid saadeti koolide juhtkonna e-posti aadressile koos palvega edastada need 5., 8. ja 11. klassi õpilastele ning kõikidele õpetajatele, aga eelkõige oli oluline, et küsimustik edastatakse õpetajatele, kes õpetavad algklassides, 5., 8., ja 11. klassis matemaatikat, loodusaineid, ajalugu või ühiskonnaõpetust ning emakeelt ja kirjandust. Õpetajate küsimustikud olid eesti keeles, õpilaste küsimustikud tehti kättesaadavaks ka vene keeles. Küsimustiku administreerimisel kasutati LimeSurvey keskkonda.

Õpilased ja õpetajad vastasid järgmisi teemasid puudutavatele küsimustele:

- ▶ **Õpetamisviiside muutus võrreldes varasemaga** – õppeaines kasutatud õpetamisviiside muutus võrreldes disantsõppe perioodile eelnenud ajaga.
- ▶ **Õpetamisviisid** – erisuguste õpetamisviiside õppeaines kasutamise sagedus distantsõppe perioodil.
- ▶ **Koostõised õpitegevused** – õppeaines aset leidnud koostõiste õpitegevuste maht võrreldes distantsõppe perioodile eelnenud ajaga.
- ▶ **Hindamisviisid** – milliseid hindamisviise ja kui sageli õppeaines distantsõppe perioodil kasutati.
- ▶ **Tagasiside** – kui tihti ja kuidas õpilased andsid distantsõppe perioodil õpetajatele või koolile üldiselt tagasisidet.
- ▶ **Distantsõppe tajutud tõhususe küsimuste plokk**, kus õpilased ja õpetajad andsid hinnangu õpilaste

toimetulekule ja distantsõppe tõhususe kohta õppimise toetamisel. Lisaks paluti hinnata, kui tõhus oli distantsõppe võrreldes tavaõppega konkreetses õppeaines, õppematerjali omandamisel ja selle õpetamisel ning uute oskuste omandamisel.

Kvantitatiivsete andmete analüüsiks kasutati statistikaprogrammi IBM SPSS Statistics 23. Valimi iseloomustamiseks ning respondentide hinnangute võrdlemiseks kasutati sagedustabeleid, keskmiste võrdlusi ja jaotust. Õppeprotsessi korralduse ning õpetamis- ja hindamise meetodite tunnuste analüüsimiseks tehti õpilaste ja õpetajate vastuste faktoranalüüs. Õpilaste ja õpetajate vastustes koondusid hinnangud õpetamisviiside kohta järgmistesse neid viise kirjeldavatesse koordinaatoritesse: sünkroonne õpetamisviis; õpilasi mitmekülgsest kaasavast õpitegevusest; üksi, õpetaja suunamisel (individuaal-tööna) lahendatavatel ülesannetel põhinev õpetamisviis. Tõhususega seotud väited jagunesid järgmisteks faktoriteks: üldine

Distantsõppe ajal vähenesid oluliselt õpilasi koostööle suunavad tegevused.

tõhusus; õppeainega seotud tõhusus; õpitud materjalid ja uued oskused.

Õpilased ja õpetajad tõid esile ka peamised väljakutsed, võimalused ja toimetulekut mõjutavad tegurid distantsõppe ajal. Avatud vastused kodeeriti lähtuvalt uuringu teoreetilisest raamistikust, mis loodi sarnaste uuringute tulemuste põhjal.

TULEMUSED

Distantsõppe ajal aset leidnud muutused õpetamisviisides

Uuringus soovisime selgitada välja õpilaste ja õpetajate hinnangud muutustele

õpetamis- ja hindamisviisides (õpetamis- ja hindamispraktikates) distantsõppe ajal võrreldes distantsõppe-eelse ajaga. Uuringu kontekstis käsitleme õpetamisviisina omavahel kombineeritavate meetodite kogumit.

Õpetajad hindasid neljasel skaalal (üldse mitte – iga päev) erisuguste õpetamisviiside kasutamise sagedust distantsõppe ajal. Tulemused näitasid, et valdav osa õpetajatest (86%) andis igapäevaseks või iganädalaseks õppimiseks lahendada ülesandeid õpikust, töövihikust või veebist. Pea kaks kolmandikku õpetajatest (68%) löid õpilastele võimalusi aruteludeks õpitu sisu üle ning pisut enam kui pooled (56%) õpetajad suunasid õpilasi lisaks olemasolevale õppematerjalile juurde lugema-kuulama-vaatama lisamaterjale.

Oluliselt vähenesid distantsõppe ajal õpilasi koostööle suunavad tegevused. Üle poolte õpetajatest (60%) ei rakendanud sel ajal koostöiseid projektõppe tegevusi üldse, ei andnud lahendada paaris või rühmades ülesandeid õpikust ega veebist ning vaid vähestel juhtudel lasti õpilastel ise õpitud materjali põhjal ülesandeid koostada. Õpilastest ligi 90 protsenti märkis konkreetset õppeainet hinnates, et nad lahendasid iseseisvalt iga päev või iga nädal ülesandeid õpikust või veebist. Kolmveerandi õpilaste hinnangul ei rakendanud õpetajad projektõpet ja ligikaudu 61 protsenti õpilaste hinnangul ei lahendanud nad ülesandeid koostöös kaaslastega. Ligikaudu poolte õpilaste hinnangul suurenes õpiku- või veebiülesannete iseseisva lahendamise maht.

Selleks, et õpilastel oleks võimalus iseseisvalt ülesanded lahendada, hakkasid õpetajad ise ülesandeid looma. 60 protsenti uuringus osalenud õpetajatest tunnistas, et nad koostasid vähemalt kord nädalas ise ülesandeid teksti- või videomaterjaliga. Umbes pooled Eesti õpetajatest kasutasid digiõppevara, mis on õpetajatele kättesaadavaks tehtud eKoolikoti platvormil või Opiq jms platvormidel, ligi kolmandik õpetajaid ei teinud seda kunagi.

Videotunde kasutasid päevast päeva või iga nädal ligikaudu pooled õpetajatest, tihedamini I ja IV kooliastme ja vähem II ja III kooliastme õpetajad.

Õppeprotsessi korraldamise ning õpetamis- ja hindamismeetodite valikust lähtuvalt kujunes õpilaste ja õpetajate vastuste faktoranalüüsi põhjal õpetajatel sõltuvalt käsitletavatest teemadest, vanuseastmest jne välja **kolm õpetamisviisi:**

► **Individuaaltööl põhinevat**

õpetamisviisi iseloomustab digiõppevara kasutamine ülesannete sooritamiseks üksi, õpetaja suunamisel, ning eristav hindamine.

► **Õppijaid mitmekülgsetel kaasavatel õpitegevustel põhinevat**

õpetamisviisi iseloomustavad projektipõhine õpe, uurimuslikud ja loovülesanded, kirjalikud tööd, gruppitööd, õpilastel endil täiendavate õppematerjalide otsimine ja ülesannete loomine, lõimitud õpitegevused ning eri tasemega õppijate koosõppimine.

► **Sünkroonset** õpetamisviisi

kasutades andis õpetaja peamiselt tunniplaani põhiseid videotunde. Samuti tajusid nii õpilased kui ka õpetajad, et selle õpetamisviisi puhul jagas õpetaja õpilastele suulist tagasisidet ning kogus ise õpilastelt tagasisidet.

Õpetamisviiside puhul huvitas meid, mil määral esines erinevusi õppeainete ja kooliastmete kaupa. Nii õpilaste kui ka õpetajate arvates rakendasid nooremate klasside õpetajad oma aines mitmekülgsemaid õpetamisviise kui vanemate klasside õpetajad.

Samuti ilmnes uuringust, et esinesid erisused ka õppeainete kaupa. Õppijaid mitmekülgsetel kaasavatel õpitegevustel rakendati õpilaste hinnangul kõige enam eesti keele ja kirjanduse tundides. Matemaatikas lahendasid õpilased eelkõige iseseisvalt ülesanded ning kohtusid õpetajaga videotundides, kus õpetaja õpetas uut teemat, jagas juhiseid vms. Loodusainete õpetajad valisid pigem üksi lahendatavate

ülesannete põhise õpetamisviisi ning nende puhul ei tulnud videotundide andmine selgelt esile. Keeleõpetajad võtsid kasutusele kõik kolm õpetamisviisi ning ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajad ei lähtunud õpetamisel eriti tugevalt ühestki nimetatud õpetamisviisist. Sellest järeldub, et aineõpetajatel on vaja mõista pedagoog-

Nooremate klasside õpetajad rakendasid oma aines mitmekülgsemaid õpetamisviise kui vanemate klasside õpetajad.

giliselt mitmekülgsete õpetamisviiside vajalikkust ja eri vanuseastmes õpilased peaksid saama kogemuse eri laadi õpetamisviisidest igas õppeaines. Oluline on silmas pidada, et kõik õpetamisviisid on vajalikud teatud õpieesmärkide saavutamiseks, mistõttu on oluline tõsta õpetajate metoodikaalast teadlikkust.

Distantsõppe tõhusus õpilaste ja õpetajate hinnangul

Oma uuringus soovisime selgitada, kui võrd õpilased ja õpetajad tajusid distantsõppe tõhusust konkreetsetes õppeainetes, üldises õppekorralduses ning kuidas distantsõpe toetas õpilaste õppimist. Meie uuringu tulemused näitasid, et ligikaudu pooled õpetajad leidsid distantsõppe ajal, et õppetöö oli võrreldes varasemaga vähem efektiivne ning kolmandiku õpetajate hinnangul vähenes õpetatava materjali maht. Kolmandik õpetajatest leidis, et võrreldes varasemaga oli õppetöö nende aines distantsõppe ajal sama tõhus. Küll aga leidsid pea kolmveerand uuringus osalenud õpetajatest, et nende aines omandasid õpilased lisaoskusi võrreldes tavapärase õppesituatsiooniga ning poolte

õpetajate hinnangul oli õppetöö võrreldes varasemaga enam seotud igapäevaeluga.

41 protsenti uuringus osalenud õpilastest hindas distantsõppe tõhususe võrreldes tavapärasega samaväärseks, kolmandiku hinnangul oli distantsõpe tõhusam ja kolmandiku hinnangul vähem tõhus. Enda õppimisega toimetulekut hindas 40 protsenti õpilastest sarnaseks distantsõppele eelneva ajaga, 34 protsenti vastas, et nad tulid õppimisega paremini toime ning ligikaudu veerand uuringus osalenud õppijatest tajusid, et nad tulid distantsõppe vormis õppimisega toime halvemini. Ligikaudu kolmveerand õpilastest vastas, et nad said antud õppeaines hakkama. Klassiti suuri erisusi polnud, kuigi 5. klassi õpilased hindasid distantsõppe ajal hakkamasaamist keskmiselt pisut kõrgemalt võrreldes 8. ja 11. klassi õpilastega. Samuti hindasid tüdrukud hakkamasaamist pisut kõrgemalt kui poisid.

Faktoranalüüs näitas, et õpetajad tajusid järgmisi tõhusust kirjeldavaid tunnuseid:

- ▶ Õppekava täitmine – kui tõhus oli distantsõpe õppekavajärgse materjali õpetamiseks ning õpilastel selle omandamiseks.
- ▶ Õpilase õppimise toetamine – kui tõhusalt toetas distantsõpe õpilase õppimist, toimetulekut ja milline oli kursuse üldine tõhusus.
- ▶ Uute oskuste omandamine – kui tõhusalt aitas distantsõpe õpilastel omandada uusi oskusi ning luua õpetatava ja õpitava seoseid igapäevaeluga.

Meie analüüsid näitasid seost kooliastmete ja õpetaja tajutud distantsõppe tõhususe vahel. Oma aine tõhusust õpilase uute oskuste omandamisel hindasid kõrgemalt 1.–3. klassi õpetajad ning madalamalt vanemate kooliastmete (7.–9. ja 10.–12. klasside) õpetajad. Loodusainete ning matemaatikaõpetajad tajusid distantsõpet vähem tõhusana uute oskuste omandamisel ning võõrkeelte ja emakeeleõpetajad tajusid tõhusust kõrgemalt. Sarnaselt õpetajatega tajusid õpilased seost

klassitaseme ja distantsõppe tõhususe vahel. Nooremate klasside õpilased hindasid distantsõpet tõhusamaks kui vanemate klasside õpilased ning eelkõige väljendus tõhusus uute oskuste omandamisel. Siin tuleb aga silmas pidada, et kirjeldatud tulemused põhinevad õpilaste ja õpetajate subjektiivsetel hinnangutel ega peegelda õpilaste tegelikke õpitulemusi.

Distantsõppega toimetulekut

mõjutavad tegurid

Õpetajate toimetulek

Organisatsiooni tasand. Õpetajad tõid oma avatud vastustes välja, et eelkõige toetasid neid distantsõppe läbiviimisel kolleegid ja juhtkond. Kolleegidega jagati häid kogemusi, küsiti nõu nii tehnoloogiliste lahenduste kasutamise kui ka õppetöö ja selle planeerimise kohta. Õpetajad märkisid, et koostöiselt valmistati ette õppematerjale ja ülesandeid ning jagati neid omavahel, prooviti rohkem tunde lõimida. Lisaks õpetajatevahelisele koostööle toodi esile koostööd haridustehnoloogide, tugispetsialistide ja klassijuhatajatega. Leiti, et distantsõppe kogemus löi võimaluse koostööd tõhustada, võrreldes varasemaga, ning mõnel puhul tajuti, et nüüd ollakse kolleegidega lähedasemad kui varem. Õppe korraldamisel mõjutab õpetajate toimetulekut ka juhtkonna tegevus. Iganädalased veebikohtumised, infotunnid, koolitused ning soovitusel olid õpetajatele abiks. Õpetajatel oli oluline teada, et neid toetatakse ning et küsimuste tekkimisel võib pöörduda juhtkonna poole.

Õppeprotsess. Distantsõppe kõige suuremaks väljakutseks osutus õpetajatele ajaplaneerimine, mis omakorda oli seotud suure töökoormusega. Õpetajate hinnangul suurenes võrreldes varasemaga oluliselt veebipõhise suhtlemise maht nii kolleegide, õpilaste kui ka lapsevanematega. E-kirjad vajasid haldamist ja vastamist ning seda tihti öötundide arvelt. Kohati tajusid õpetajad, et kogu aeg tuleb olla valmis, vastata,

reageerida, tagasisidestada, sest õpilased saatsid töid kohati ööpäev läbi. Õpetajate distantsõppega toimetulekut mõjutasid ka pedagoogilised oskused ja digipädevused. Neil oli keeruline mitmekülgset õppeprotsessi planeerida ja veebi kaudu korraldada, leida sobiva raskusega ülesandeid ning hoida õpilaste motivatsiooni õppetöös osalemiseks. Õpetajad puutusid kokku õpilaste puudulike digipädevustega, mis tähendas, et lisaks õppeainega seotud juhistele tuli õpetajatel, hoolimata endagi IT-oskuste ebapiisavusest, tihti valmistada ette ka juhiseid, kuidas teatud veebikeskkondi (või isegi arvutit) kasutada.

Isiklikud aspektid. Õpetajad töid välja distantsõppe ajal kogetud tervisehäireid. Sagenesid unehäired, liigest arvutitööst tingitud rühi-, selja- ja nägemisprobleemid. Oli õpetajaid, kes tundsid end üksikuna ning kelle jaoks vahetu inimliku kontakti puudumine oli keeruline. Märkimisväärne osa õpetajatest vastas, et nad ei tulnud hästi toime enda jagamisega pere ja töö vahel ning ei saanud võtta aega iseenda jaoks. Tuge saadi perelt, lähedastelt, hobidest, lemmikloomadest, sportimisest ja looduses viibimisest. Siiski oli uuringus õpetajaid, kes nägid distantsõppes võimalust enesearenguks: sai paremini oma aega planeerida, tööd korraldada, ennast ületada tehnoloogiliste vahendite kasutamisel jms, ning seda kogemust väärtustati.

Õpilaste toimetulek

Õpilaste toimetulek olenes õppetöö suurenenud mahu tajumisest, õppeprotsessi korraldusest ning iseseisva õppimise kavandamise oskusest. Eelkõige tajusid õpilased, et nende õppetöö koormus suurenes märgatavalt. Palju oli ülesandeid, mida tuli iseseisvalt lahendada ja neid oli võrreldes varasemaga rohkem. Seda võis ka põhjustada asjaolu, et varem ei pidanud õpilased uusi teemasid omandama iseseisvalt ja ülesanded olid pigem mõeldud kinnistamiseks.

Õppeprotsessi kavandamisel ootasid eelkõige vanemate klasside õpilased,

et õppetöö oleks kavandatud pikema aja peale, mis annaks võimaluse oma koolitööd paindlikumalt jaotada. Õpilased tajusid, et ülesandeid lisati eKooli või Stuudiumisse aeg-ajalt kaootiliselt, mis ei võimaldanud koostada oma ajakava vastavalt teemadele, õppeainetele vms. Ajaplaneerimine ning enesereguleerimine osutusid õpilastele vajalikuks oskuseks, mida nad ainealaste teadmiste kõrval arendama pidid. Lihtne oli astuda rajale, kus magamaminek ja ärkamine lükkusid aina

Suuremaks väljakutseks osutus õpetajatele ajaplaneerimine, mis omakorda oli seotud suure töökoormusega.

hilisemaks ning töid esitati pärast õpetaja antud tähtaega, seega osutusid vajalikuks rutiini loomine ning enesedistsipliin.

Õpilased tajusid, et videotunde oleks pidanud olema rohkem, mis oleks andnud neile võimaluse uute teemade puhul õpetaja abi küsida. Eelkõige vanemate klasside õpilased ootasid, et videotunnid aitaksid õpitud kinnistada, annaksid võimaluse aruteludeks ning küsimiseks-vastamiseks, tegelikult aga jäid videotunnid õpilaste hinnangul tihti ühekülgseks.

Nii õpetajad kui ka õpilased tundsid puudust vahetust kontaktist kaasõpilaste ja õpetajatega, vähesest tagasisidest ja kiirest abi küsimise võimalusest.

Õpilaste avatud vastused töid esile, et hoolimata ülesannete suurenenud mahust ja teistest väljakutsetest sai suur osa neist distantsõppel hakkama. Siiski oli ka õppijaid, kes olid pigem rahulolematud ja lootsid, et distantsõppe ei kordu enam iial.

KOKKUVÕTE

Meie uuringu tulemuste põhjal võib öelda, et ootamatu üleminek distantsõppele oli õpilastele ja õpetajatele kindlasti proovikivi, aga samas tulid osalised sellega üldiselt toime. Küll aga saime teatud õppetunnid, mis aitavad õppetööd edaspidi tõhusamalt planeerida ja korraldada.

Tulemused tõid esile, et distantsõppe metoodika on kujunemisejärgus. Selgus, et aineõppes jäid õppeviisid kohati ühe- külseks ning mõnes õppeaines kasutati ülekaalukalt ülesannete iseseisval lahendamisel põhinevat õppeviisi. Samas on teada, et õppimist toetab erisuguste meetodite kokkusobitamine: õppijad lahendavad ülesandeid nii iseseisvalt kui ka grupis ning saavad individuaalselt õpetajaga suhelda. Ka videotunde ette valmistades on oluline mõelda läbi, mis on tunni eesmärk ja milliseid metoodikaid kasutada, et õppijaid võimalikult hästi õppeprotsessi kaasata. Eelkõige vanemate klasside õpilased märkisid, et videotunnid peaksid olema paremini mõtestatud – neid tunde kasutatakse uute teemade õpetamiseks, lahenduskäikude selgitusteks, grupiaruteluks, õpilaste esitluste jagamiseks.

Igas koolis on vaja omavahelisi kokkuleppeid, mis aitavad luua kõigil leppes osalejatel – õpilastel, õpetajatel ja lastevanematel – ühist arusaama kasutatavatest

õppekeskkondadest, tähtaegadest ja töökorraldustest. Koolides, kus olid olemas konkreetsed ja selged juhised ja tehtud koolitused distantsõppeks ning õpetajatel oli võimalus teha koostööd haridustehnoloogidega, tajuti distantsõppe kogemust positiivsemana. Tuge pakkusid õpetajatele juhtkonna regulaarsed infominutid ja personaalsed jutuajamised ning kogemuste jagamised õpetajate endi vahel. Õpetajad, kes tegid tihedalt koostööd kolleegidega ning tajusid juhtkonna toetust, suhtusid distantsõppesse positiivsemalt. Juhtkonna koostöö õpetajatega eri vormides õppeprotsessi kavandamiseks ja õpilastele pikema perioodi õpjuhiste koostamiseks on väga tähtis.

2020. aasta kevadel rakendunud distantsõpe andis edasiseks väga hea sisendi. Õpetajad on teravalt kogenud vajakajäämisi näiteks õpilaste õpi- oskustes, enda digipädevustes ja mitmete õppemeetodite kasutamisoskustes. Koolide juhtkondadel tõusis teravamalt päevakorda vajadus algatada õpetajatele tarvilikke õppekavaarendusi ja õpetajate koosõppimise programme. Nii juhud kui ka õpetajad väärtustasid kõrgelt distantsõppest saadud kogemusi. Tunnetatud kitsaskohad ja väljakutsed annavad võimaluse distantsõpet edaspidi tõhustada, pöörates tähelepanu nii õppemetoodikate kui ka koolide tegevuste edendamisele.

KASUTATUD ALLIKAD

- ARU-CHABILAN, H. (2020). Tiger Leap for Digital Turn in the Estonian Education. – Educational Media International, 57, 61–72. DOI: 10.1080/09523987.2020.1744858
- BERGDAHL, N., NOURI, J. (2020). Covid-19 and Crisis-Prompted Distance Education in Sweden. – Technology, Knowledge and Learning. DOI: 10.1007/s10758-020-09470-6
- GOUÉDARD, P., PONT, B., VIENNET, R. (2020). Education Responses to COVID-19: Implementing a Way Forward. – OECD Education Working Papers, 224. OECD Publishing, Paris. – DOI: 10.1787/8e95f977-en
- KADEN, U. (2020). COVID-19 School Closure-Related Changes to the Professional Life of a K–12 teacher. – Education Sciences, 10, 165. DOI: 10.3390/educsci10060165
- MIDCALF, L., BOATWRIGHT, P. (2020). Teacher and Parent Perspectives of the Online Learning Environment due to COVID-19. – Delta Kappa Gamma Bulletin, 87, 24–34. – <https://search.proquest.com/openview/0b2f8dceed7fd-344f5826a3cabb5b6bd/1?pq-origsite=gscholar&cbl=47978>
- REIMERS, F., SCHLEICHER, A., SAAVEDRA, J., TUOMINEN, S. (2020). Supporting the Continuation of Teaching and Learning During the COVID-19 Pandemic: Annotated Resources for Online Learning. OECD. – <http://www.oecd.org/education/Supporting-the-continuation-of-teaching-and-learning-during-the-COVID-19-pandemic.pdf>
- TRUST, T., WHALEN, J. (2020). Should Teachers be Trained in Emergency Remote Teaching? Lessons Learned from the COVID-19 Pandemic. – Journal of Technology and Teacher Education, 28, 189–199.